

MAGYAR IRODALOM ÉS KÖNYVKIADÁS JUGOSZLÁVIÁBAN 1945 – 1970

Annak ellenére, hogy a múlt század második felétől kezdve a sajtó, azaz a napi-, a hetilapok és a folyóiratok, századunkban pedig — különösen a második felében — a rádió és televízió igen fontos helyet vívott ki magának az irodalmi alkotások publikálásában, az író és olvasó közötti közvetítés területén, a könyv mégis, változatlanul az irodalom legfontosabb, legalábbis legmaradandóbb megjelenési formája maradt. Mivel magyarázhatnánk különben, hogy még a jellegzetesen hírlapi műfajok — riportok, tárcák — vagy jellegzetesen rádió- és tévéműfajok — hangjátékok, tévé-forgatókönyvek — legjobb darabjai is rendszerint megjelennek könyvben. Sőt, a színművek értékesebbje is mindig megjelent könyv alakban, ha több volt múltó sikernél, noha igazi megjelenési formája a színpadi előadás. Természetes tehát, hogy egyfelől az irodalom és az irodalmi alkotómunka, másfelől pedig a könyv és könyvkiadás között szoros összefüggés van, minthogy a könyvkiadás — a sajtó, rádió és televízió megnövekedett szerepe ellenére is — egyik legfontosabb tárgyi feltétele az irodalmi alkotómunkának, s ha túlzás volna is azt állítani, hogy meghatározza, egyes esetekben és korszakokban jelentős mértékben befolyásolhatja az irodalom kibontakozását.

Hogy ez mennyire így van, arról igen beszédesen tanúskodik a két háború közti jugoszláviai magyar irodalom és könyvkiadás egyformán siralmas helyzete. Máig ugyanis, tehát rövid három évtized leforgása alatt, ez az irodalom a maga eredményeivel, alkotóival és műveivel — alig egy-két kivételtől eltekintve — annyira kiesett a köztudatból, sőt valójában bele sem került —, hogy napjainkban már az irodalomtörténész is csak ügyel-bajjal, sok-sok utána-járással képes kiásni, felszínre hozni az értékeket, mai irodalmunk pedig (a Hagymányaink sorozatban) mintegy rekonstruálni kénytelen a maga két háború közti előzményeit. Ennek legfőbb oka kétségkívül a korszak könyvkiadásának szervezetlensége, esetlegessége, csaknem teljes hiánya. Azt mondhatná valaki nagyképu felületességgel, hogy kezdetleges irodalomnak, amely még csak első lépéseit próbálgatja a gyermekcipőben, kezdetleges könyvkiadás is felel meg. Ám a hazai irodalomtörténet számos mű és alkotó felfedezésével, illetve újrafelfedezésével — ha nem is világraszóló — de mindenképpen figyelemre és jobb sorsra érdemes értékek meglétét bizonyítja. Ezek azonban a kedvezőtlen, nyugodtan mondhatjuk, mostoha körülmények következtében, azaz kiadási, megjelenési lehetőségek hiányában vagy kéz-

iratban maradtak, vagy újságok, folyóiratok hasábjain kallódnak, esetleg mint csekély példányszámban megjelent magánkiadványok még a gazdagabb állományú könyvtárakban is alig található meg.

Mielőtt rátérnénk a jugoszláviai magyar könyvkiadás háború utáni negyed századának elemzésére és megvizsgálánknak, milyen szerepet töltött be az irodalmi alkotómunka föllendítésében, vessünk egy pillantást a háború előtti állapotokra is, melyeknek következményeire már rámutattunk. Bodrits István 1952-ben így emlékezett vissza ezekre az évekre: „A könyvek megjelentetése sohasem a szükséglettől függött, a könyvek megjelentetésének nem az irodalmi tevékenység fejlettsége, nem a kereslet, az olvasók szükséglete volt az előfeltétele, hanem tisztán anyagi körülmények. A kérdés mindig az volt, van-e a szerzőnek pénze kifizetni a nyomdászamlát, vagy talál-e vállalkozó szellemű kiadót, van-e az írónak, költőnek baráti vagy egyéb kapcsolata a nyomda- vagy lapkiadó vállalat tulajdonosaival”.¹ A megjelenés másik módja — nem számítva a Híd, a Kalangya és a Vajdasági Magyar Írás tiszteletre méltó, de csekély eredményt felmutató kiadói kísérleteit — a „saját kiadás” volt, ami rendszerint azt jelentette, hogy az író maga volt kénytelen eladni is a könyvét, s az így összerakosgatott garasokból kifizetni a nyomdászamlát. Hogy ez mennyi megaláztatással járt, arról ismét Bodrits visszaemlékezése tudósít: az író, költő „puffadtra zúfolt irattáskájával házról házra jár, s konyhaszagú, gondoktól gyötört háziasszonyoknak, a házra ügyelő, nagyothalló ómamáknak, otthoni kényelemben rendetlen, kócos házikisasszonyoknak, pénzhánytól gyötört családapáknak” kínálja megvételre könyvét, arról igyekezve meggyőzni őket, hogy „a magyar művelődés épületének egy tégláját váltják meg, amikor a saját kiadásában megjelent művét — sajátkezű aláírásával — potom néhány dinárért megvásárolják”.²

A könyvkiadás rendezetlen állapotának, s a megjelenés csaknem teljes kilátástalanságának következményeit tehát nemcsak a két háború közti időszak szegényes magyar könyvtermésében kell látnunk, hanem abban is, hogy mivel az író társadalmi állása vonzónak, irigylésre méltónak éppen nem volt mondható, nem volt valami nagy túlekedés a pályán, s feltehető, hogy nem egy tehetséggel megáldott ifjú magába fojtotta a szót, és más, „rendes” foglalkozás után nézett.

Talán szükségtelen is külön hangsúlyozni, hisz a fentiekből nyilvánvaló, hogy a magyar könyvkiadás Jugoszláviában — szem előtt tartva az alig félmilliót számláló népességet, amelynek akkoriban a mainál nagyobb többsége élt falun — gazdaságilag, üzletileg nem kifizetődő, s ezért nem akadt vállalkozó szellemű üzletember, aki a haszon reményében könyvkiadással komolyan foglalkozott volna. Ez az alapvető körülmény természetesen a szocialista viszonyok közepette sem változhatott meg, ami meghatározó jelentőségű a magyar könyvkiadás és irodalmi alkotómunka szempontjából, vagyis e tevékenység elképzelhetetlen anyagi támogatás nélkül.

A NEKILENDÜLÉS ÉS MEGTORPANÁS ÉVTIZEDE

A két háború közötti időszak jóindulatú vagy politikai meggondolásoktól vezérelt egyéneinek szerepét az itteni magyar könyvkiadás támogatásában a felszabadulás után a társadalom vállalta magára. Az utóbbi negyed században

¹ Magyar Ünnepi Játékok Palics, 1952. (Bodrits István: Sok barátja van a jugoszláviai magyarságnak!) 189–197. l.) I. m. uo.

² I. m. uo.

tehát ez a tevékenység aszerint alakult, fejlődött, stagnált vagy éppen hanyatlott, ahogyan a társadalom anyagilag támogatta. Mi sem természetesebb, mint hogy az írók alkotó lendülete, termékenysége igen szorosan igazodik — kénytelen igazodni — ehhez a körülményhez. De a könyvkiadás és az irodalmi alkotómunka közötti kölcsönhatás és kauzalitás azt is jelenti, hogy tekintettel a művészi alkotómunka természetére és sajátosságaira, a könyvkiadás anyagi alapjának rendezése nem mutatkozik meg azonnal a könyvtermés bőségében, nem hoz egycsapásra eredményeket. Csak több évi rendszeres, anyagilag megalapozott és távlatokat ígérő könyvkiadás képes kedvező irányban befolyásolni az irodalom kibontakozását, alkotásra serkenteni a már beérkezett írókat, de méginkább szükséges ez ahhoz, hogy újabb nemzedékek kapjanak kedvet az írói hivatáshoz, tevékenységhez.

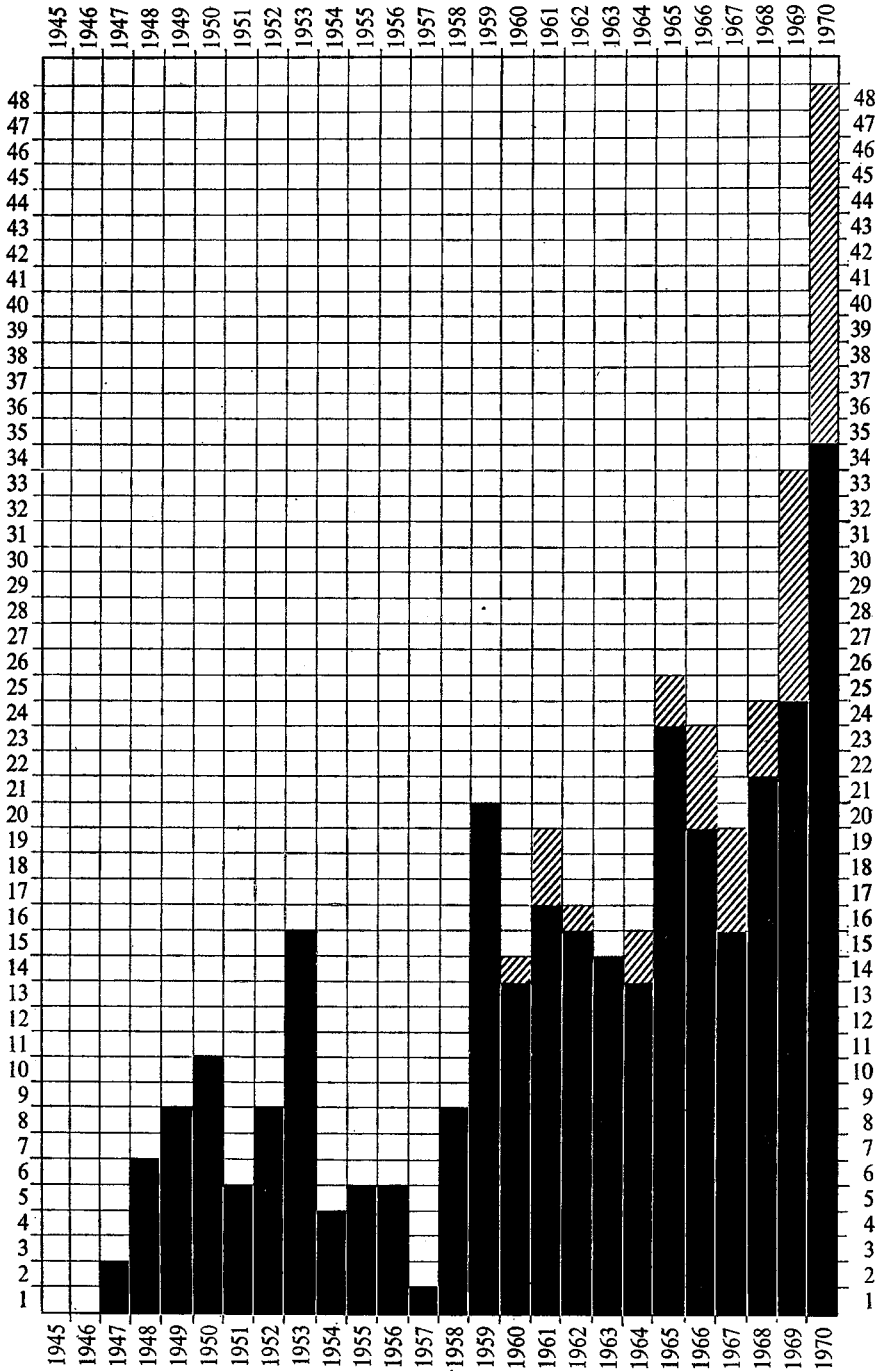
A következőkben a fenti szempontok szerint vesszük vizsgálat alá a felszabadulás utáni negyed század magyar könyvtermését, illetőleg a könyvkiadás és az irodalmi alkotómunka közötti összefüggéseket.

Az évenként megjelenő könyvek számát tekintve az 1945–1970 közötti huszonöt esztendő időszak két igen élesen elkülönülő szakaszra tagolódik. (L. a grafikont!) Az első szakasz láthatóan 1957-tel zárul, amikor az itteni magyar nyelvű kiadói tevékenység az ígéretes kezdetek, az 1953-ig csaknem egyenletesnek mondható fejlődés után (ebben az évben van a tetőzés 14 könyvvel) alig négy év leforgása alatt a mélypontra zuhan, amelyet az 1957. évi egyetlen könyv jelöl.

Az első tizenkét esztendő alatt — nem számítva a két gyűjteményes kiadványt (Téglák — barázdák, 1947; Kalászok, 1951) — 28 jugoszláviai magyar írónak összesen 66 kötete jelent meg. A kiadványok szerzői nagy többségükben a háború előtt vagy alatt kezdték pályájukat, s az első új nevek majd csak hét-nyolc évvel később tűnnek fel irodalmunkban: Ács Károly, Fehér Ferenc és Saffer Pál 1953-ban, Németh István 1954-ben, Major Nándor 1956-ban. Itt mindjárt hozzátehetjük, hogy e fellépésekre — a könyvkiadás alakulását tekintve — a legkedvezőtlenebb pillanatban került sor, hisz épp ekkor kezdődött a könyvkiadás több évig húzódó válsága. Aligha csupán szubjektív és alkati sajátosságokkal magyarázható, hogy az ekkor indult nemzedék nem egy tagja (például Ács Károly és Németh István) máig is igen keveset és rendszertelenül publikál, sőt Fehér Ferenc az egyetlen, aki e válságos években is szinte szabályos időközökben adta közre verseskönyveit.

E válságos évek azonban nemcsak az induló nemzedék pályáját és alkotó kedvét befolyásolták kedvezőtlenül, s nemcsak az újabb alkotók bekapcsolódását hátráltatták, de komoly kieséseket eredményeztek az idősebbek és a derékhad máskülönbén igen termékeny tagjainak megjelenésében is. Semmiképp sem tarthatjuk véletlennek, hogy például Sinkó Ervin, Majtényi Mihály és Herceg János, akiknek könyvei különben egyenletesen oszlanak meg az 1957 előtti és utáni időszak bibliográfiája között, a válságos években egyáltalán nem jelentkeztek új könyvekkel: Sinkó 1955 és 1961, Majtényi 1955 és 1959, Herceg János pedig 1955 és 1958 között.

Ha a könyvkiadás és az írói alkotómunka közötti összefüggést abból a szempontból vizsgáljuk, hogy előbbi mint egy meghatározott irodalompolitika érvényesítője hogyan befolyásolja az utóbbit, akkor igen tanulságos lesz egy-egy írói ópuszon belül is megvonni az 1957-tel jelölt cezúrát, és összevetni a két időszak könyvtermését. Kezdjük a sort ismét Sinkó Ervinnel. Érdekes módon azt találjuk, hogy az 1957-ig terjedő időszakban szépirodalmi

A jugoszláviai magyar könyvtermés az 1958-tól 1970-ig terjedő időszakban 235, illetve az Életjel miniatűrökkel, a zentai füzetes kiadványokkal és a Symposium füzetekkel együtt (az oszlopokban vonalas sátrózással megjelölve) összesen 276 címszót tart számon.

alkotásai alig jelentek meg: csak az Optimisták (1953: I.; 1955: II.) és a Tizennégy nap (1950), pedig összesen hét műve látott napvilágot, de leginkább publicisztikai írásai (Akik nem tudják, mi fán terem a szemérem, 1948, Kísértet járja be Európát, 1952, A mi második forradalmunk, 1953), továbbá politikailag szigorúan időszerű riportregénye (A vasút, 1948) s ugyanilyen jellegű színműve (Elítéltek, 1953). Ezzel szemben az 1958—1970-es időszakban adta közre az Egy regény regényét (1961), az Aegidius útrakelését (1963), az Epikurosz hervadt kertjét (1964), A magyar irodalom c. tanulmánykötetét két kiadásban (1962, 1964), a Csokonai-monográfiát (1963), s végül újabb kiadásban az Optimistákat (1965) és a Tizennégy napot (1966). Ebben az időszakban tehát minden jelentős szépirodalmi alkotása megjelent vagy újra megjelent, emellett pedig irodalmi tanulmányai és esszéi is.

Hasonlóképp érdekes és tanulságos Gál László könyveinek megoszlása a két időszak között: hat verseskönyve közül mindössze egy (Ötvenhét vers, 1949) jelent meg az első időszakban, illetőleg kilenc háború utáni kötete közül mindössze kettő. Szirmai Károly hat háború utáni könyve közül szintén csak egy (Viharban) került kiadásra a jelzett szakaszban, de ez is csak 1952-ben.

Majtényi Mihály ezzel szemben az első időszakban adta közre szinte valamennyi jelentős szépirodalmi alkotását: két elbeszélés és tárcagyűjteménye mellett (Májusfa, 1948, Forró föld, 1950) ekkor került az olvasó kezébe mindhárom regénye is (Élő víz, 1951, Garabonciás, 1952, Bige Jóska házassága, 1955). A második szakaszban ehhez hasonló nagyobb vállalkozásnak csak két kötetnyi emlékezéseit tekinthetjük (Magunk nyomában, 1961, Szikra és hamu, 1963). Debreczeni József írói, költői termésének szintén java része 1957-ig látott napvilágot, s ezután már sem új verseskönyvvel, sem új regénnyel nem jelentkezett. Elbeszéléseinek, tárcáinak, szatíráinak, illetőleg verseinek egyre újabb válogatásai jeleztek költői vénájának — talán egészsége hanyatlásával összefüggő — fokozatos kiszikkadását, ami végül is teljes elhallgatásához vezetett. (Emberhús, Elbeszélések, 1959, Csodabolt. Tárcák, karcolatok, 1959, Szamár a hegyen. Szatírák, 1962, Belgrádi éjféli. Válogatott versek, 1958, Dal legyen a jel. Válogatott versek, 1966.) (Az első félidő c. ifjúsági regényének is második kiadása jelent meg ez időszakban, 1958-ban). Lőrinc Péter hasonlíthatatlanul termékenyebb és sokoldalúbb alkotónak bizonyult az első, mint a második időszakban: 1957-ig két történelmi kismonográfiája (Kuruckor, 1947, A nagy póri pör, 1950), egy riportkönyve (Nemzet születik, 1949), egy regénye (Hétköznapiak, 1950) és egy elbeszélés kötete (Görbe utca 23.) jelent meg, 1958 óta pedig csak egy kötetnyi elbeszélése (Alakok, 1960) és emlékezéseinek két kötete (Válságok és erjedések, 1963, Vándorlások, 1965). Hadd zárjuk elemzésünk e részletét a tárgyalt 1945—1957-es időszak leggyakrabban jelentkező alkotóinak jegyzékével: Sinkó Ervin (7), Majtényi Mihály (5), Herceg János (5), Debreczeni József (4), Lőrinc Péter (5), Laták István (3), Sulhóf József (3), Csépe Imre (3), Garay Béla (5), Gál László (2), Fehér Ferenc (2), Urbán János (2) stb.

Eleve hiú és reménytelen kísérlet volna a tárgyalt évtized irodalmi termését, a 28 alkotó 66 művét mint egészet kritikailag felmérni, esztétikailag minősíteni, de a könyvtermésben láthatóan megnyilvánuló irodalompolitikáról s annak az irodalmi alkotómunkára gyakorolt kétségtelen befolyásáról — az általánosítással együtt járó kényszerű leegyszerűsítés kockázatát is vállalva — mégis ejtenünk kell néhány szót. Megállapítható például, hogy

egyek alkotók és egy meghatározott szemléletű, esztétikai tájékozódású alkotómunka számára ez az időszak viszonylag kedvező kibontakozási lehetőséget biztosított. Amint például Majtényi Mihály, Debreczeni József, Herceg János, Laták István, Lőrinc Péter pályájának az adott időszakra eső része mutatja, a realista regény és novella, a közéleti ihletésű, közérthető és agitatív célzatú líra, a múlt és félmúlt (második világháború) eseményeit értékelő, illetőleg újraértékelő történelmi kismonográfia, továbbá a riport és riportregény műfajában létre is hozta a maga értékeit. Ugyanakkor szimptomatikusnak kell tekintenünk Szirmai Károly és Gál László viszonylag ritka előfordulását az évtized bibliográfiájában, annál inkább, mert hisz nem kezdő, hanem kialakult, kiforrott íróegyeniségekről van szó, akik a lapokban és folyóiratokban való rendszeres publikálás mellett egy (Szirmai), illetőleg két (Gál) önálló kötetet tudhatnak maguk mögött a két háború közötti időszakból.

Érdeemes vetni egy pillantást könyvkiadásunk első időszakának termésében a műfajokra is, mivel — mint már az előbbiekből kitetszik — némelyek közülük szinte jellemzőek az adott periódusra. Mindenekelőtt egyes olyan műfajok gyakoriságára figyelhetünk fel, amelyek a későbbi időszakban csak elvétve vagy egyáltalán nem fordulnak elő. Ilyen például a már említett történelmi kismonográfia (Lőrinc Péter), a riportregény (Sinkó Ervin, Lőrinc Péter, Debreczeni József, Lukács Gyula), a tömegkultúra és műkedvelés föllendítését szolgáló színművek és jelenetek (Sulhóf József, Gál László), s a hasonló céllal készült és közreadott oktató célzatú füzetek a színjátszás művészetéről, a színpadi beszédről (Garay Béla) stb.

A műfajokat érintve, nem mehetünk el szó nélkül amellett a meglepő tény mellett, hogy a felszabadulás utáni első évtized könyvtermésében a 13 verseskönyvvel és 12 elbeszélésgyűjteménnyel szemben nem kevesebb, mint 19 regény található. Ez annál figyelemreméltóbb, mert hisz emlékezetes, hogy a hatvanas években a kritika ismételten számon kérte mind az íróktól, mind a könyvkiadástól a jugoszláviai magyar regényt, s az irodalmi pályázatok intézményének létrehozásában éppen a regény hiánya volt a döntő érv és indok. Ez a hiány tehát az itteni magyar könyvkiadás második, 1958 utáni szakaszában állott elő, aminek számos szubjektív oka mellett bizonyára objektív okai is voltak. Láttuk például, hogy Majtényi Mihály még az első évtizedben megalkotta, sőt újraalkotta regényeit, s később már nem kezdett hasonló vállalkozásokba; másoknak viszont talán csak egyetlen regényre való élményük volt (Lukács Gyula, Debreczeni József, Lőrinc Péter, Kvazimodo-Braun István), s később vagy teljesen elhallgattak vagy más műfajokban keresték mondanivalójuk kifejezését. Az objektív okok között a magyar könyvkiadás több éves válsága mellett alighanem számolnunk kell az írói tiszteletdíjak fokozatos, de jelentős lemaradásával is az állandó munkahelyen elérhető keresetek mögött, ami épp az időigényesebb feladatoktól, tehát a regényírástól vette el íróink kedvét. Bizonyára nem véletlen, hogy a gazdagabb regénytermést végül is anyagi ösztönzés, előlegezés révén sikerült elérni a hatvanas évek végén.

Az irodalom és könyvkiadás közötti összefüggések elemzése közben nem kerülhetjük meg a kiadványok példányszámának kérdését sem, hisz nálunk a könyvkiadás szerepe nem merül ki a műalkotások könyvvé formálásában, hanem jelenti az író és olvasó közötti kapcsolat fenntartását, a művek közvetítését is az olvasó felé. Igaz, a mi körülményeink között — az alig fél

milliónyi jugoszláviai magyarságra korlátozódó könyvpiac csekély felvevő képessége és a magyarországi (esetleg csehszlovákiai és romániai) exportban elérhető alacsony könyvárak következtében — a példányszám mint az irodalmi alkotómunka anyagi feltétele nem vehető számításba, mégis érdemes a figyelmünkre, mivel az egész tevékenység indokoltságáról, létjogosultságáról tanúskodik.

Nem teljes adatok szerint az 1957-ig terjedő időszakban a jugoszláviai magyar írók könyveinek átlagos példányszáma 2000 körül mozgott, a második időszakban pedig 1200 körül. Indokolt a kérdés: vajon csökkent az itteni olvasóközönség érdeklődése könyveink iránt, az átszervezett (saját) könyvterjesztés hatékonysága volna csekélyebb, vagy a könyvkiadó önkényes irodalomellenes eljárásáról van szó? A magyarázatot egészen másutt kell keresni. Mindenekelőtt a választék megnövekedésében. Olajos Mihály írta 1952-ben³, hogy „Vajdaság könyvkereskedéseiben, azaz a könyvpiacra olvasóinknak állandóan mintegy 300 címszóból álló gazdag választék áll rendelkezésre”. E „gazdag” választék pedig — ugyancsak Olajos felsorolása szerint — nem kevesebb, mint 12-féle kiadványt foglalt magába a jugoszláviai magyar írók könyveitől kezdve a tankönyveken, fordításokon, politikai kiadványokon, tudományos ismeretterjesztő műveken keresztül egészen a zeneművekig és színművekig. Mai szemmel nézve, amikor a Forum egy-egy nagyobb forgalmú könyvesboltjában 4—5000 címszó között válogathat az olvasó, a 300 címszavas választék valóban több, mint szegényesnek mondható. Nem túlzás tehát azt állítani, hogy a magyar könyvnek 1958 előtt valóságos konjunktúrája volt az itteni könyvpiacra. Nyugodtan állíthatjuk tehát, hogy a 4—5000-es választékban az 1200 példány sokkal többet jelent, mint a 300-asban a 2000. Szem előtt kell itt tartanunk természetesen a gazdasági rendszerben bekövetkezett gyökeres változásokat is. Míg ugyanis korábban a gazdasági szabályozók nagyobb raktárkészletet toleráltak, több évi produkció készletezését tették lehetővé, a reform után ez az idő két évre korlátozódott, ami szintén kihatott a példányszámok körültekintőbb tervezésére az utóbbi évtizedben. Olajos Mihály még azt írja 1954-ben, hogy a jugoszláviai magyar íróktól „eddig megjelent összes könyveknek átlagosan 50%-a talált vevőre” (feltehetőleg a Testvériség — Egység 4—5 éves termésének feléről van szó), a Forum kiadói osztálya pedig arról számol be 1970-ben, hogy az elmúlt öt év alatt (1965—1969) összesen 91 000-es összpéldányszámban jelentek meg a jugoszláviai magyar írók könyvei, s ebből 12 640 példány maradt raktáron 1970 végéig, tehát a könyvmennyiség 86%-a talált vevőre.

Az előbbiekkal, azaz a jugoszláviai magyar irodalom közönségbázisának kérdésével szorosan összefügg a területi és nyelvi határok, azaz korlátok áttörésének kérdése is. Minthogy 1958-ig könyvexport nem volt, első pillanatra úgy látszik, nem beszélhetünk irodalmunk határon túli sikereiről könyvkiadásunk első szakaszában. Adataink viszont azt mutatják, hogy e korszak terméséből később nem egy könyv jelentős példányszámban került forgalomba Magyarországon, s némelyikük (pl. az Optimisták) igen kedvező fogadtatásban részesült a kritika részéről. Az Optimisták mellett az 1950-ben megjelent Tizennégy nap is eljutott a magyarországi könyvpiacra (1966-ban); Majtényi Mihály 1951-ben megjelent Élő víz c. regényét a budapesti Magvető újra kiadta (1966-ban), az 1952-ben és 1955-ben megjelent Garabonciás

³ Vojvodina 1944—1954. Matica srpska, 1954. (Olajos Mihály: O izdavačkoj delatnosti nacionalnih matičina) 393—402. 1.

és Bige Jóska házassága pedig a Forum 1966-os újabb kiadásában (egy kötetben) került forgalomba Magyarországon. (A négy könyv összpéldányszáma megközelíti a 15 000-et)

Jugoszláv nyelveken is több itteni magyar író könyve jelent meg az első időszakban. Sinkó Ervinnek és Majtényi Mihálynak 3-3 műve jutott el a népesebb jugoszláv olvasóközönséghez szerb és horvát fordításban: a Tizen-négy nap (1947), az Áron szerelme (1951) és az Optimisták (1954), illetőleg a Forró föld (1951), a Garabonciás (1953) és a Bige Jóska házassága (1956); Herceg Jánosnak egy elbeszéléskötete (Crni anđeo, 1952) és az Anna búcsúja c. regénye (1955), Debreczeninek egy elbeszélésválogatása (Neverovatno leto (1955) és a Hideg krematórium c. regénye (1951), Sulhóf József: Varázsvessző című regénye szerbhorvát (1956) és szlovén (1957) fordításban stb.

A jugoszláviai magyar könyvkiadás fejlődésének háború utáni első, tehát 1945—1957 közötti szakasza kétségkívül jelentős föllendülést eredményezett az itteni magyar nyelvű irodalmi alkotómunkában, szervezettségével és intézményes jellegével óriási előrelépést jelentett a két háború közötti állapotokhoz képest, és megtorpanásai ellenére is jóval több volt, mint a további fejlődés megalapozása, hisz vitathatatlan értékeket, jelentős irodalmi műveket segített létrehozni és eljuttatni az olvasóhoz. Bizonyos egysíkúság, kényszerű stílusbeli és szemléleti egyöntetűség jellemző ugyan az időszak könyvtermésére, s a benne megnyilvánuló irodalompolitika csak egyes alkotók kibontakozásának kedvezett, míg másokat háttérbe szorított, mégis nagy érdeme e korszak könyvkiadásának, hogy tudatosította irodalmunk létét az itteni magyar — és nem is csak magyar — olvasói, irodalmi közvéleményben. A háború utáni negyed század bibliográfiájának alakulása pedig — különös tekintettel a leginkább objektív okokból eredő ingadozásokra és az 1953-tól 1957-ig tartó válságkorszakra — igen beszédesen bizonyítja, hogy e tevékenységben egyik legfontosabb követelmény a folyamatosság és távlat, mert csak ez eredményezhet olyan mennyiségi és minőségi termést az irodalomban, amilyen egy adott írógárda potenciális képességeivel arányban van.

ÚJABB FÖLLENDÜLÉS TOVÁBBI TÁVLATOK IRÁNYÁBAN

Amint a grafikonból látható, a jugoszláviai magyar könyvtermés 1958-tól 1970-ig egészében — a kisebb ingadozások ellenére is — emelkedő irányzatot mutat. (Megjegyezzük, hogy ebben az időszakban a Forum kiadványai mellett számba vettük a szabadkai Rukovet, illetőleg Osvit magyar nyelvű kiadványait, Molczer Mátyás két saját kiadású verseskönyvét, valamint Szirmai Károly: Önkeresés című kötetét, amely a verbázi Művelődési Otthon kiadásában jelent meg. Minthogy e helyütt nem kívánunk belebocsátkozni annak taglalásába, hogy mi tekinthető könyvnek, s mi nem, a grafikonon feltüntettük a zentai történelmi levéltár kiadványait és a zentai füzeteket, a szabadkai Életjel miniatűröket és a Symposion füzeteket is, de az oszlopokban vonalas satírozással megjelölve. Nyilvánvaló ugyanis, hogy az irodalmi alkotómunka serkentése szempontjából a túlnyomórészt helyi érdekű — nem is mindig irodalmi — dokumentumok közzététele jelentőségben nem mérhető az élő írók új műveinek kiadásához). Ebben az időszakban összesen 235 (az Életjel miniatűrökkel, a zentai füzetes kiadványokkal és a Symposion füzetekkel együtt 277) címszót kell számon tartanunk, a háború

utáni negyed században pedig összesen 303 (345) kiadványt. Az önálló kötettel szereplő írók száma ez idő alatt meghaladta a 100-at, az összpéldányszám pedig megközelítette a fél milliót. Ha azt vizsgáljuk, hogy a tárgyalt időszakban (1945–1970) a közreadott önálló kötetek számából ítélve, mely írók munkásságára támaszkodott elsősorban a könyvkiadás, akkor érdemes lesz összeállítani a leggyakrabban publikálók jegyzékét. Ötször vagy ennél többször 22 szerző jelentkezett, akik a termésnek több mint 50%-át produkálták, azaz összesen 169 címszót. Íme a jegyzék (zárójelben a közreadott kötetek száma): Sinkó Ervin (15), Herceg János (14), Majtényi Mihály (11), Debreczeni József (10), Bori Imre (9), Gál László (9), Fehér Ferenc (9), Lőrinc Péter (8), Laták István (7), Sulhóf József (7), Szirmai Károly (7), Urbán János (7), Major Nándor (7), Deák Ferenc (7), Csépe Imre (6), Tolnai Ottó (6), Bogdánfi Sándor (5), Garay Béla (5), Kopeczky László (5), Németh István (5), Szeli István (5), Varga Zoltán (5).

Ha az 1958 utáni időszakban publikáló írók jegyzékét vizsgáljuk, akkor először azoknak a nevének akad fenn a tekintetünk, akik ugyan jóval korábban kezdték pályájukat, de első önálló kötetükig — legalábbis a felszabadulás után — csak ezekben az években jutottak el. 1958-ban vagy később jelentkeztek első kötetükkel: B. Szabó György, Bogdánfi Sándor, Bencz Mihály, Börcsök Erzsébet, Kolozsi Tibor, Kossa János, Lévy Endre, Penavin Olga stb. Még tanulságosabb szemügyre venni azoknak a fiataloknak jegyzékét, akik csak ebben az időszakban kezdték írói tevékenységüket, s máris nem egy közülük 5–9 könyvet tudhat maga mögött. Közülük is messze kiemelkedik Bori Imre produkciója, aki — antológiáit, válogatásait is számítva — 1960 és 1971 között nem kevesebb mint 13 címszóval írta be nevét irodalmunk történetébe. De lássuk az 1958 óta jelentkezett írók jegyzékét (zárójelben a publikált kötetek számával): Bányai János (3), Bori Imre (9), Bosnyák István (1), Böndör Pál (1), Brasnyó István (4), Burány Nándor (4), Deák Ferenc (7), Dér Zoltán (3), Dési Ábel (3), Domonkos István (4), Fehér Kálmán (3), Gobby Fehér Gyula (3), Fülöp Gábor (1), Gerold László (1), Gion Nándor (3), Gulyás József (3), Holti Mária (1), Hornyik György (1), Jung Károly (1), Koncz István (1), Kopeczky László (5), Ladik Katalin (1), Pap József (1), Podolszki József (2), Szeli István (5), Tolnai Ottó (6), Tóth Ferenc (3), Varga Zoltán (5), Végel László (3), Utasi Mária (1). Hadd emlékeztessünk e 30-as jegyzék közlése után arra, hogy a háború utáni első évtizednek csak a végén találoztunk új nevekkkel, s akkor egy kézen megszámlálhattuk őket. Ha tehát az 1957 előtti és utáni időszak magyar könyvkiadásának eredményeit kívánjuk egybevetni és mérlegre tenni, akkor a második szakasz sikerét nemcsak a kiadványok számának jelentős növekedésében kell látnunk, hanem mindenekelőtt abban, hogy viszonylag és az objektív adottságokhoz mérten vonzóbbá tudta tenni az írói pályát ilyen nagyszámú fiatal számára, és tehetségüknek kibontakozását lehetővé tette, termékenységüknek teret, alkotásaiknak megjelenési lehetőséget biztosított.

Ha a könyvkiadásunk 1957 előtti és utáni szakaszának az írói alkotómunka serkentésében betöltött szerepét összehasonlítjuk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a fontos körülményt, hogy az 1957/58-cal jelzett cezúra nemcsak annyit jelent, hogy az egyik kiadó (Testvériség — Egység) fokozatosan megszűntette a magyar könyvkiadást, és a másik, az újonnan alakuló (Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat) tovább folytatta. A Forum mindenekelőtt más szervezeti felépítéssel, más koncepcióval, de más körülmények között

is látott hozzá a magyar könyvkiadás újjáélesztéséhez. A Forum egyrészt a lap- és könyvkiadás, valamint a nyomdavállalat egyesítésével a tárgyi és személyi, anyagi és szellemi erők koncentrációját érte el, de még ennél is fontosabb, hogy egyesítette a könyvterjesztést, valamint a behozatalt és kivitelt. Nyilván szükségtelen részletesebben szólni arról, hogy mekkora anyagi és szellemi energiákat szabadított fel az immár csaknem másfél évtizedes rendszeres magyar könyvbehozatal épp azáltal, hogy könyvkiadásunkat fölmentette a háború utáni első évtized kényszerű autarchiájából eredő mindenség súlyos terhe alól. Könnyű elképzelni, hogy a jelenlegi 4–5000 címszavas választéknak akár a 10%-át is csak a ma rendelkezésre álló társadalmi támogatás sokszorosával lehetne biztosítani, ami pedig nemcsak a jugoszláviai magyar olvasó művelődési lehetőségének katasztrofális leszűkülését jelentené, hanem a könyvkiadásra is elbírhatatlan terhet róna.

Ahhoz tehát, hogy könyvkiadásunk ilyen mértékben a jugoszláviai magyar írók műveinek gondozására, munkásságuk serkentésére tudhasson koncentrálni, nélkülözhetetlen szükség volt a folyamatos és zavartalan könyvbehozatalra. Magában azonban ez sem tett volna lehetővé olyan föllendülést, amilyennek különösen az utóbbi 4–5 évben vagyunk tanúi. Ehhez az egész kiadói politika gyökeres revíziójára volt szükség, azaz a saját alkotóink tehetőségébe vetett hitre, pontosabban gátlásaink leküzdésére műveik esztétikai érdekeinek felmérésében, a saját kisebbségi tudatunk leküzdésére ezen a területen. Érdemes ebből a szempontból szemügyre vennünk a fordítások bibliográfiáját is. Nem arról van szó természetesen, hogy az eredeti művek és fordítások száma között fordított arány állna fenn, sőt: háború utáni könyvkiadásunk mélypontja (1957) teljesen egybeesik a két bibliográfiában. Ebben az évben egyetlen eredeti mű (Csépe Imre: *Tarisznyás emberek*) és egyetlen fordítás (Branimir Ćosić: *Szedett fa*) jelent meg a *Testvériség – Egység*, illetve a *Minerva* könyvkiadó gondozásában. Hasonlóképp 1965-ben jelent meg a legtöbb fordítás (20), mikor eredeti művekben is hasonló bőséges termést tapasztalunk (23). A kiadói politikában bekövetkezett változás tehát korántsem jelenti az eredeti művek kiadásának a fordítások rovására történő favorizálását, csupán szakítást jelent azzal a kiadói mércével, kritériummal, amely szinte gondolkodás nélkül minősít kiadásra méltónak ötöd-tizedrendű műveket, ha azok valamely többségi nyelven jelentek meg, de kérlelhetetlen szigorral ítélkezik a „kisebbségi” író minden soráról.

A könyvkiadásunk felszabadulás utáni második időszakának kétségtelen sikerei természetesen elképzelhetetlenek volnának a tevékenység objektív, azaz anyagi feltételeinek viszonylagos biztonsága és állandósága, az idősebb és középnemzedék alkotó kedvének megnövekedése, mindenekelőtt pedig több nemzedéknyi tehetséges fiatal alkotó fellépése nélkül. De szükség volt ezen túlmenően arra is, hogy e népes, alkotó készség, azaz termékenység, valamint szellemi felkészültség tekintetében a korábbi magasan felülmúló író- és kritikuskárhoz kellő szerephez juthasson a könyvkiadás irányításában is. E befolyás pedig nemcsak abban nyilvánul meg, hogy a kiadói és irodalompolitikát kreáló kiadói tanácsot csaknem teljes egészében gyakorló élvonalbeli írók és kritikusok alkotják, hanem még inkább abban, hogy ugyancsak az írók és kritikusok a kéziratok elbírálása révén közvetlenül is részt vállalnak a kiadhatóság kritériumának formálásában, s ily módon a kiadói gyakorlatban érvényre is juttatják a maguk megfogalmazta irodalompolitikát. Könyvkiadásunk tehát nemcsak abban az általános értelemben tükröz

dalmunk alkotói potenciáljának, hogy azt közvetíti az olvasóhoz, ami értéket íróink létrehoznak, hanem abban is, hogy az értékek elbírálásában, minősítésében és szelektálásában is tevőlegesen és hatékonyan részt vesznek, tehát könyvtermésünk évről évre olyan, mint az irodalmunk, olyan, amilyenné íróink, kritikusaink alkotó- és bírálókészsége formálja. Ennek szemléltetésére, úgy véljük, elegendő lesz ideiktatnunk például az 1970. év kiadói produkciójának lektori jegyzékét (zárójelben a véleményezett kéziratok számával): Bányai János (4), Bori Imre (5), Bosnyák István (5), Brasnyó István (1), Burány Nándor (1), Fehér Ferenc (2), Fehér Kálmán (1), Gerold László (2), Herceg János (1), Major Nándor (1), Podolszki József (1), Saffer Pál (1), Szeli István (1), Tolnai Ottó (3), Várady Tibor (1), Vukovics Géza (3); összesen tehát 17 író, költő és kritikus 38 lektori jelentéssel működött közre a kiadói terv valóra váltásában (nem számítva ide az elutasított kéziratok lektorait).

Könyvkiadásunk első háború utáni évtizedének eredményeit elemezve már érintettük a regionális nyelvi határok áttörésének kérdését, s megállapítottuk, hogy noha könyvcserre, tehát export azokban az években nem volt, később néhány ekkor megjelent könyvünk újabb kiadásban eljutott a magyarországi könyvpiacra. 1958 óta a jugoszláv—magyar könyvcserre keretében rendszeresen eljutnak könyveink kisebb-nagyobb példányszámban e nagy felvevő képességű könyvpiacra, de mint köztudott, korántsem teljes választékban. Igaz, hogy egy-egy év termésének, példányszámának olykor 60%-a is exportra kerül, ez azonban a címszavaknak csak mintegy 30—40%-át foglalja magában. Nem mondhatjuk tehát, hogy irodalmunkról a magyarországi olvasóközönség akár megközelítőleg is teljes és hiteles képet alkotna magának a kivitelre kerülő könyvek alapján, ám a könyvcserre keretében mindkét fél elidegeníthetetlen joga a terjesztésre átveendő címszavak megvalogatása.

Nem dicsekedhet irodalmunk nagyobb sikerrel a más nyelvű hazai olvasóközönség meghódításában sem. Ha íróink jugoszláv nyelveken — szerb, horvát, szlovén, macedón — megjelent könyveinek bibliográfiáját vizsgáljuk, azt találjuk, hogy ezen a téren az első évtized jóval nagyobb eredményeket hozott, mint a második. Eszerint 1945 és 1957 között az összesen megjelent 68 könyv közül 13 jelent meg szerbül, horvátul és szlovénul, tehát gyakorlatilag minden ötödik jugoszláviai magyar könyv! A második évtized fordítói termése ezzel szemben mindössze 17 a 235 (277) címszóból, ami azt jelenti, hogy a jugoszláviai magyar íróknak csak minden tizennegyedik könyve jutott el a négy délszláv nyelv egyikén a népesebb hazai olvasóközönséghez! Mondanunk sem kell, milyen kiáltó ellentmondásban van ez a jugoszláviai magyar irodalom fejlődésével, épp az utóbbi évtizedben elért mennyiségi és minőségi szintjével, ami azonban csak a legutóbbi időben kezd az ország szélesebb irodalmi és kulturális közvéleményében tudatosodni, s jelenleg még csak a kezdeteknél tartanak azok az akciók, amelyekről jelentősebb eredményeket várhatunk ezen a területen.

Ha a felszabadulás utáni első évtized magyar könyvtermésében az írói szemlélet és stílus egysíntetőségét, irodalmunk egészének bizonyos egységét kellett konstatálnunk, akkor a második időszakot mindenekelőtt a változatosság, a hagyományos és avantgarde irányzatok egymásmellettsége jellemzi. Ez pedig szükségszerűen következik abból a körülményből, hogy a Forum Könyvkiadó, amelyben e tevékenység csaknem teljes egészében

összpontosul, kiadói politikájában a művekben, a művek révén való vitatkozás teljes szabadságára törekszik, és határozottan szembeszegül minden stílusirányzat és csoportosulás kizárólagossági és egyeduralmi törekvésével. Míg tehát a könyvellátás kényszerű autarchiája idején az egyetlen magyar könyvkiadó mindenessége azt jelentette, hogy lehetőleg mindenféle olvasmánnyal, sőt szakkönyvekkel és tankönyvekkel is el kellett látnia a jugoszláviai magyar nemzetiséget, ma ez a mindenesség elsősorban azt jelenti, hogy megjelenési lehetőséget kell biztosítani minden értékes irodalmi alkotásnak, tekintet nélkül arra, hogy szerzője mely esztétikai vagy stílusirányzat mellett kötelezte el magát.

Jelent azonban ez a mindenesség még valamit, nevezetesen a Jugoszláviában magyar nyelven realizálódó egész szellemi tevékenység, alkotómunka közzétételének kötelezettségét, tehát nemcsak a szépirodalmi, hanem a tudományos, ismeretterjesztő stb. alkotómunka serkentését, eredményeinek publikálását is. Ezzel azonban már átléptünk a jelenbe, elérkeztünk napjaink problémáihoz, melyek megoldásától nagymértékben függ könyvkiadásunk, bizonyos értelemben pedig egész nemzetiségünk szellemi életének jövődő fejlődése is. Túlzás volna azt állítani, hogy e tevékenységet az 1953–1957 közötti időszakéhoz hasonló válság fenyegeti, inkább azt mondhatnánk, hogy a körülmények rövidesen válaszút elé állíthatják, felvetve a további távlatok, a „hogyan tovább” kérdését.

Tudvalevő, hogy a magyar nyelvű könyvkiadásra fordítható összegből, amelyet a Forumnak — és minden más igénylőnek, aki magyar könyvet akar megjelentetni, mint például a Harcosok Szövetsége, az Életjel mini-atűrók, a Zentai Füzetek szerkesztősége stb. — évről évre a tartományi nemzetiségi könyvkiadási alap hagy jóvá benyújtott pályázata, azaz kiadói terve alapján, a következő könyvsorozatok megjelentetését lehet anyagilag támogatni: 1. jugoszláviai magyar írók művei, 2. a jugoszláv népek és nemzetiségek irodalma magyar fordításban, 3. politikai kiadványok, 4. ifjúsági és gyermekirodalom. Ez az összeg azonban már évek óta nem növekszik olyan mértékben, mint a könyv tényleges előállítási költségei, reális értékében tehát csökken, ami előbb-utóbb a kiadói produkció (a címszavak száma, ívterjedelme vagy példányszáma) csökkenéséhez vezet. Hogy ez mit jelentene az irodalmi alkotómunkában eddig sohasem tapasztalt hatalmas nekilendülés időszakában, s milyen kihatással lenne irodalmunk további fejlődésére nézve, arra bizonyára kár volna sok szót vesztegetni. De emellett nem feledkezhetünk meg a kétségkívül jogos és indokolt aggodalmakról, a mind határozottabb és hangosabb méltatlankodásokról, amelyek nemcsak könyvkiadásunk, hanem egész nemzetiségi kultúránk, szellemi életünk deformálódására, irodalomközpontúságára figyelmeztetnek. Öröndetes tényként kell tudomásul vennünk, hogy a felszabadulás óta eltelt negyed században nemzetiségünk értelmiségi rétege jelentősen gyarapodott, számos szakterületen megbecsült, számottevő eredményeket produkáló magyar tudós fejt ki alkotó tevékenységet, s nem egy épp olyan területen, ahol az eredmények anyanyelven való publikálása visszahathat magára a tudományos tevékenységre is. Vajon van-e lehetőség a magyar nyelvű könyvkiadás jelenlegi anyagi keretei között teret biztosítani a fenti alkotómunka eredményeinek közzétételére — természetesen könyv alakban? Bizony nincs. Elegendő lesz talán megemlíteni, hogy eddig például teljességgel megoldatlan a Hungarológiai Intézet kutatói programja keretében készülő jelentősebb művek könyv alakban

7. LŐRINC Péter: *A nagy póri pör*. Birtokkisajátítás és aratósztrájkok Vajdaságban. Tanulmány. Testvériség – Egység
8. LŐRINC Péter: *Hétköznapok*. Regény. Testvériség – Egység
9. MAJTÉNYI Mihály: *Forró föld*. Novellák és karmolatok. Testvériség – Egység
10. SINKÓ Ervin: *Tizennégy nap*. Regény. Testvériség – Egység
- 1951.**
1. GÁL László: *Nevető könyv*. Humoreszkek. Testvériség – Egység
2. *Kalászkok*. Versantológia. Szabadkai Irodalmi Klub
3. KOMÁROMI József Sándor: *Választmányi ülés*. Elbeszélés. Testvériség – Egység
4. MAJTÉNYI Mihály: *Élő víz*. Regény. Testvériség – Egység
5. SULHÓF József: *Kémháború az atomtitokért*. Regény. Magyar Szó
- 1952.**
1. CSÉPE Imre: *Májusi mezőkön*. Versek. Testvériség – Egység
2. DEBRECZENI József: *Vacsoracsillag*. Versek. Testvériség – Egység
3. GARAY Béla: *A színpadi beszéd*. Tanulmány. Testvériség – Egység
4. LATÁK István: *Nyugtalan álmok*. Költemények. Testvériség – Egység
5. LŐRINC Péter: *Görbe utca 23*. Elbeszélések. Testvériség – Egység
6. MAJTÉNYI Mihály: *Garabonciás*. Regény. Testvériség – Egység
7. SINKÓ Ervin: *Kísértet járja be Európát*. Írások és előadások. Magyar Szó
8. SZIRMAI Károly: *Viharban*. Elbeszélések. Testvériség – Egység
- 1953.**
1. ÁCS Károly: *Kéz a kilincsen*. Versek. Testvériség – Egység
2. DEBRECZENI József: *Az első féldő*. Ifjúsági regény. Testvériség – Egység
3. FEHÉR Ferenc: *Jobbágyok unokái*. Versek. Testvériség – Egység
4. GARAY Béla: *Az ekhósszekértől a forgószínpadig*. A szabadkai magyar színjátszás története. Testvériség – Egység
5. HERCEG János: *Három halász meg egy molnár*. Elbeszélések. Testvériség – Egység
6. HERCEG János: *Papírhajó*. Esszék. Testvériség – Egység
7. HERCEG János: *Vas Ferkó a vitéz kovács*. Mese. Testvériség – Egység
8. MUNK Artúr: *Köszönöm addig is ...* Egy orvos életregénye. Testvériség – Egység
9. SAFFER Pál: *Utolsó vallomás*. Regény. Testvériség – Egység
10. SINKÓ Ervin: *A mi második forradalmunk*. Cikkek. Testvériség – Egység
11. SINKÓ Ervin: *Élitéltek*. Dráma 3 felvonásban. Testvériség – Egység
12. SINKÓ Ervin: *Optimisták*. Történelmi regény 1918 – 19-ből. I. Testvériség – Egység
13. SULHÓF József: *Kidőlt a májusfa*. Énekes színmű 3 felvonásban. Testvériség – Egység
14. THURZÓ Lajos: *Tavaszi Jánoska elindul*. Verses történet. Testvériség – Egység
15. URBÁN János: *Életjel*. Versek. Szabadkai Irodalmi Klub
- 1954.**
1. DEÁK András: *Sárga karszalag*. Dokumentumregény. Testvériség – Egység
2. KVAZIMODO-BRAUN István: *Testamentum*. Regény. Minerva
3. NÉMETH István: *Parasztkirályság*. Elbeszélések. Testvériség – Egység
4. ZÁKÁNY Antal: *Fönt és alant*. Versek. Testvériség – Egység
- 1955.**
1. HERCEG János: *Anna búcsúja*. Regény. Testvériség – Egység
2. MAJTÉNYI Mihály: *Bige Jóska házassága*. Testvériség – Egység
3. SINKÓ Ervin: *Optimisták*. Történelmi regény 1918 – 19-ből. II. Testvériség – Egység
4. SULHÓF József: *Varázsvessző*. Regény. Testvériség – Egység
5. URBÁN János: *Álmok a Tiszánál*. Versek. Irodalmi Kör, Szabadka

- 1956.** 1. FEHÉR Ferenc: *Alom a dűlőutak szélén.* Versek. Progres
 2. KOVÁCS SZTRIKÓ Zoltán: *Az üstökös.* Nikola Tesla életének regénye. Testvériség—Egység
 3. MAJOR Nándor: *Udvarra nyílik az ablak.* Elbeszélések. Testvériség—Egység
 4. MUNK Artúr: *Köszönöm addig is...* Egy orvos életregénye. Testvériség—Egység
 5. SEBESTYÉN Máttyás: *Zimi-zumi bál.* Verses mese. Testvériség—Egység
- 1957.** 1. CSÉPE Imre: *Tarisznyás emberek.* Novellák. Minerva
- 1958.** 1. DEBRECZENI József: *Belgrádi éjféli.* Versek. Testvériség—Egység
 2. DEBRECZENI József: *Az első féltű.* Ifjúsági regény. Testvériség—Egység
 3. HERCEG János: *Vas Ferkó a vitéz kovács.* Mese. Testvériség—Egység
 4. *Hőköm Pista.* Versek a legkisebbek számára. A pionírújság kiskönyvtára. Forum
 5. FRAN CZ Mihály: *Harmat csillagfényben.* Versek. Rukovet
 6. B. SZABÓ György: *Tér és idő.* Tanulmányok. Progres
 7. SZIRMAI Károly: *Katlanban.* Regény. Testvériség—Egység
 8. URBÁN János: *Fölszakadnak a felhők.* Versek. Minerva
- 1959.** 1. BOGDÁNF I Sándor: *Se füle, se farka.* Humoreszkek. Progres
 2. DEÁK Ferenc: *Éjjéli halász. Ponočni ribar.* Versek (Kétnyelvű) Matica srpska
 3. DEBRECZENI József: *Csodabolt.* Tárcák, karcolatok. Forum
 4. DEBRECZENI József: *Emberhús.* Elbeszélések. Forum
 5. DÓRÓ Sándor: *Koratavsazi felhők.* Versek. Forum
 6. FEHÉR Ferenc: *Övig a földbeásva.* Versek. Forum
 7. GÁL László: *Dal a szegény halászlól.* Versek. Forum
 8. GÁL László: *Noé bárkája.* Tárcák. Forum
 9. GULYÁS József: *Csak ember vagyok.* Versek. Forum
 10. HERCEG János: *Ég és föld.* Regény. Forum
 11. HERCEG János: *Leányvári levelek.* Esszék, cikkek. Forum
 12. HERCEG János: *A tengerkirály.* Elbeszélések. Progres
 13. HUSZÁR Zoltán: *Önarckép.* Versek. Forum
 14. KOPECZKY László: *Kutyák... macskák.* Regény. Forum
 15. KOVÁCS SZTRIKÓ Zoltán: *Fizi Karcsi kalandjai.* Ifjúsági regény. Forum
 16. MAJOR Nándor: *Krumplilovacsák.* Mese. Forum
 17. MAJOR Nándor: *Vereség.* Elbeszélések. Forum.
 18. MAJTÉNYI Mihály: *Lássuk a medvét.* Elbeszélések. Forum
 19. NÉMETH István: *Egy ember ül az udvaron.* Elbeszélések. Forum
 20. ZÁKÁNY Antal: *Nappény a sárban.* Versek. Forum
- 1960.** 1. ÁCS Károly: *Csönd helyett vers.* Versek. Forum
 2. CSÉPE Imre: *Fehér csönd.* Elbeszélések. Forum
 3. BENCZ Mihály: *Hárfazúgás.* Versek. Forum
 4. SAFFER Pál: *Hegyek, folyók, emberek.* Riportok. Forum
 5. LATÁK István: *Csillagidőben földi évek.* Versek. Forum
 6. SZIRMAI Károly: *Már nem jön senki.* Elbeszélések. Forum
 7. URBÁN János: *Koldusjáték.* Elbeszélések. Forum
 8. LŐRINC Péter: *Alakok.* Elbeszélések. Forum
 9. KVAZIMODO-BRAUN István: *Kínai szoba.* Elbeszélések. Forum
 10. FEHÉR Ferenc—ANTIĆ, Miroslav: *Színek és szavak — Boje i reči.* Versek. (Kétnyelvű) Forum
 11. BORI Imre: *Az ember keresése.* Tanulmányok, kritikák. Forum

12. PALICS Miklós: *Négyszemközt az orvossal*. Cikkek. Forum
  13. *Hangya-album*. Forum
  14. *Thurzó emlékfüzet*. Thurzó Lajos halálának tizedik évfordulójára. (szerk. Szeli István). Zentai füzetek
- 1961.**
1. *Vajdasági ég alatt*. A jugoszláviai magyar költészet antológiája. (Szerek. Bori Imre) Forum
  2. KOPECZKY László—SÁFRÁNY Imre: *Mire a teknősbéka odaér*. Regény. Forum
  3. DEÁK Ferenc: *Requiem*. Elbeszélések. Forum
  4. SINKÓ Ervin: *Egy regény regénye* 1—2. Napló. Forum
  5. TÓTH Ferenc: *Ősziől tavaszig*. Versek. Forum
  6. GÁL László: *Ispiláng*. Versek. Forum
  7. ZÁKÁNY Antal: *Varázslat*. Versek. Forum
  8. MAJTÉNYI Mihály: *Magunk nyomában*. Krónika.
  9. BÁNYAI János: *Álarc felett a nyári nap*. Elbeszélések. Forum
  10. CSÉPE Imre: *Termő porban*. Versek. Forum
  11. DÉSI Ábel: *A remény elve*. Versek. Forum
  12. HUSZÁR Zoltán: *Vakmeleg*. Versek. Forum
  13. DEÁK András: *Éhes asszonyok*. Elbeszélések. Forum
  14. KVAZIMODO-BRAUN István: *Barátságos arcot kérek*. Humoreszkek. Forum
  15. MUNK Artúr: *Bácskai lakodalom*. Regény. Forum
  16. SULHÓF József: *Csöpi*. Ifjúsági regény. Forum
  17. SZELI István: *Egy versíró szocialista a század elején*. Tanulmány. Zentai füzetek.
  18. KATONA Pál: *Dudás Gyula élete és munkássága*. Monográfia. Zentai Történelmi Levéltár
  19. *Adalékok Zenta könyvtáréletének történetéhez*. Az adatokat összegyűjtötte Erdélyi István és Katona Pál. Zentai füzetek
- 1962.**
1. FEHÉR Ferenc: *Bízó szerelennel*. Versek. Forum
  2. TOROK Csaba: *Örökség*. Versek. Forum
  3. DÉR Zoltán: *Emlékek aknamezején*. Versek. Forum
  4. URBÁN János: *Fanyar szüret*. Versek. Forum
  5. SZIRMAI Károly: *Örvény*. Elbeszélések. Forum
  6. KOLOZSI Tibor: *Gyeplő és zablá*. Elbeszélések. Forum
  7. GALAMB János: *Őszi nap ragyog*. Versek. Forum
  8. BURÁNY Nándor: *Homok az aszfalton*. Versek. Forum
  9. LATÁK István: *Kavargó sorsok*. Elbeszélések. Forum
  10. KOSSA János: *Így írunk mi I*. Tanulmányok cikkek. Forum
  11. SINKÓ Ervin: *Magyar irodalom*. Tanulmányok. Forum
  12. ÁCS József: *Zentai művésztelep*. Monográfia. Forum
  13. DEBRECZENI József: *Számár a hegyen*. Szatírák. Forum
  14. DÉVICS Imre: *A bácstopolyai művésztelep*. Monográfia. Forum
  15. CSÉPE Imre: *Alkonyatban*. Elbeszélések. Osvit
  16. SZELI István: *Majtényi Zentán*. Tanulmány. Zentai Füzetek
- 1963.**
1. BÖRCsök Erzsébet: *Emberek a Karas mellől*. Elbeszélések. Forum
  2. GÁL László: *Tarlóvirág*. Válogatott versek. Forum
  3. LŐRINC Péter: *Válságok és erjedések*. Emlékezések. Forum
  4. DOMONKOS István: *Rátka*. Versek. Forum
  5. TOLNAI Ottó: *Homorú versek*. Versek. Forum

6. SZENTELEKY Kornél: *Válogatott művek*. 1–2. Novellák, tanulmányok, esszék. Forum
  7. SINKÓ Ervin: *Aegidius útrakelése*. Elbeszélések. Forum
  8. VARGA Zoltán: *A költéltáncos*. Elbeszélések. Forum
  9. MAJTÉNYI Mihály: *Szikra és hamu*. Krónika. Forum
  10. PETKOVICS Kálmán: *Fekete betűs ünnep*. Riportok. Forum
  11. PÁP József: *Rés*. Versek. Forum
  12. MAJTÉNYI Mihály: *Csillagszámoló*. Mesék. Forum
  13. GAJDOS Tibor: *Még visszajövök*. Regény. Osvit
  14. BURKUS Valéria: *Elkészt nyár*. Versek. Osvit
- 1964.**
1. B. SZABÓ György: *Éjszakák és hajnalok*. Tanulmányok, cikkek. Forum
  2. SINKÓ Ervin: *Magyar irodalom*. Tanulmányok. Forum
  3. NÉMETH István: *Hűtlen este*. Elbeszélések. Forum
  4. KOPECZKY László: *Humor az alsó fiókból*. Humoreszkek. Forum
  5. FEHÉR Ferenc: *Esővárók*. Versek. Forum
  6. BURÁNY Nándor: *Magunk próbaköve*. Cikkek. Forum
  7. KOMÁROMI József Sándor: *Emberöltő*. Elbeszélések. Forum
  8. SINKÓ Ervin: *Epikurosz hervadt kertje*. Tanulmányok, esszék. Forum
  9. FEHÉR Kálmán: *Akvárium*. Versek. Forum
  10. SZELI István: *Zenta írói*. Tanulmány. Zentai Történelmi Levéltár
  11. *Zenta környéki népballadák*. Dr. Burány Béla gyűjtése. Zentai Füzetek
  12. *Kontrapunkt*. (Symposion 61–63). Antológia. Forum
  13. BÁNYAI János: *Bonyolult örömök*. Elbeszélések. Forum
  14. SZERENCSES József: *Szavatokban parázs*. Életrajzok. Forum
  15. BORI Imre: *Irodalmunk kiskönyve*. Antológia. Forum
- 1965.**
1. LŐRINC Péter: *Vándorlások*. Emlékezések. Forum
  2. SZIRMAI Károly: *A csend víziói*. Válogatott elbeszélések. Forum
  3. ZÁKÁNY Antal: *Földindulásakor*. Versek. Forum
  4. GULYÁS József: *Könyörgés magamhoz*. Versek. Forum
  5. GÁL László: *Lepkevilág*. Versek. Forum
  6. KOSSA János: *Így írunk mi II*. Tanulmányok, cikkek. Forum
  7. CSÉPE Imre: *Fordul a szél*. Regény. Forum
  8. SULHÓF József: *Végtelenen innen*. Elbeszélések. Forum
  9. BORI Imre: *Eszmék és látomások*. Tanulmányok. Forum
  10. JUHÁSZ Géza: *Papp Dániel*. Egy kimaradt fejezet a magyar irodalom történetéből. Monográfia. Forum
  11. DEÁK Ferenc: *A Nap gyökerei*. Elbeszélések. Forum
  12. HERCEG János: *Hazulról*. Esszék, cikkek. Forum
  13. HERCEG János: *Gyaloghintó*. Elbeszélések. Forum
  14. BORI Imre: *Radnóti Miklós költészete*. Monográfia. Forum
  15. SZELI István: *Hajnóczy és a délszlávok*. Kortörténeti tanulmány. Forum
  16. SINKÓ Ervin: *Csokonai életműve*. Monográfia. Forum
  17. LÉVAY Endre: *Ballangók*. Regény. Forum
  18. BENCZ Mihály: *Magasok vándora*. Regény. Forum
  19. MAJOR Nándor: *Dél*. Regény. Forum
  20. NÉMETH István: *Lepkelánc*. Elbeszélések (az ifjúság számára). Forum
  21. VARGA Zoltán: *Kirándulás*. Elbeszélések. Forum
  22. SINKÓ Ervin: *Optimisták 1–2*. Regény. Forum
  23. GOBBY FEHÉR Gyula: *Elrontott csodák*. Elbeszélések. Forum

24. FÁBRI Nándor: *Zenta földrajza*. Tanulmány. Zentai Történelmi Levéltár
25. FÁBRI Jenő: *Zenta története 1526-ig*. Tanulmány. Zentai Történelmi Levéltár
- 1966.**
1. URBÁN János: *Átkelés*. Elbeszélések. Forum
  2. KOLOZSI Tibor: *Arnyék a Tiszán*. Elbeszélések. Forum
  3. MAJTÉNYI Mihály: *Garabonciás (Bige Jóska házassága)* Regény. Forum
  4. KOPECZKY László: *Opus 5*. Humoreszkek. Forum
  5. HORNYIK György: *Temetés*. Elbeszélések. Forum
  6. DEBRECZENI József: *Dal legyen a jel*. Válogatott versek. Forum
  7. TOROK Csaba: *Szegyenyfán*. Versek. Forum
  8. MILKÓ Izidor: *Harun al Rasid*. Cikkek, kritikák. Forum
  9. MILKÓ Izidor: *Gesztenyefám*. Elbeszélések. Forum
  10. CSUKA Zoltán: *Előretolt állásban*. Válogatott versek. Forum
  11. FEHÉR Ferenc: *Delelő*. Válogatott versek. Forum
  12. SINKÓ Ervin: *Tizenhárom nap*. Regény. Forum
  13. VARGA Zoltán: *Méregkeverő*. Regény. Forum
  14. TÓTH Ferenc: *Vörös mádr*. Versek. Forum
  15. DÉSI Ábel: *Fáj az Idő*. Versek. Forum
  16. BEDER István: *Tűzkorong*. Ifjúsági regény. Forum
  17. BRASNYÓ István: *Vadvizek*. Versek. Forum
  18. GOBBY FEHÉR Gyula: *Kenyér*. Regény. Forum
  19. FEHÉR Kálmán: *Száz panasz*. Versek. Forum
  20. Dr. VÍGH Ágoston: *A Zentai kórház története*. Tanulmány. Zentai Történelmi Levéltár
  21. Mr. ph. HUSZÁGH László: *A zentai gyógyszerárak*. Zentai Történelmi Levéltár
  22. *Száraz kútgém, üres válu . . .* Dr. Burány Béla, Fábri Jenő és Tripolszky Géza gyűjtése. Zentai Füzetek
  23. *Két szivárvány koszorúzza az eget*. Dr. Burány Béla és Fábri Jenő gyűjtése. Zentai Füzetek
- 1967.**
1. SAFFER Pál: *Hideg neonfény*. Elbeszélések. Forum
  2. SZTÁNCICS András: *Ünnep után édes a pihenés*. Karcolatok, tárcák. Forum
  3. REHÁK László: *A kisebbségek Jugoszláviában*. Jogi-politikai tanulmány. Forum
  4. MIRNICS József: *A bácskai munkásmozgalom a magyarországi szociáldemokrata párt megalakulásáig*. Monográfia. Forum
  5. LATÁK István: *Földi bodza*. Versek. Forum
  6. MAJOR Nándor: *Büntetés*. Elbeszélések. Forum
  7. SULHÓF József: *Egyetlen pillanat*. Regény. Forum
  8. VÉGEL László: *Egy makró emlékiratai*. Regény. Forum
  9. KOMÁROMI József Sándor: *Jó szó*. Elbeszélések. Forum
  10. BORI Imre: *Két költő*. Tanulmányok. Forum
  11. HERCEG János: *Ég és föld*. Regény (és elbeszélések). Forum
  12. URBÁN János: *Tűzsziget*. Ada község monográfiája. Forum
  13. TOLNAI Ottó: *Sirálymellsont*. Versek. Forum
  14. MOLCER Mátyás: *Öröktől fogva*. Versek. A szerző kiadása
  15. MOLCZER Mátyás: *Odüsszeia*. Versek. A szerző kiadása
  16. FÁBRI Jenő: *Zenta a török uralom alatt*. Zentai Történelmi Levéltár
  17. DOBOS János: *Okmányok az 1897. évi földmunkás-megmozdulások történetéhez*. Tanulmány. Zentai Történelmi Levéltár
  18. DOBOS János: *Zenta az áruterelés és polgárosodás kialakulásának időszakában*. Zentai Füzetek
  19. ANDRUSKÓ Károly—TRIPOLSKY Géza: *Ady*. Zentai Füzetek

- 1968.**
1. BAKI Ferenc—VÉBEL Lajos: *A Petőfi-brigád*. Monográfia. Forum
  2. MAJOR Nándor: *Esti órák*. Esszék. Forum
  3. VARGA Zoltán: *Városzoba*. Elbeszélések. Forum
  4. BURÁNY Nándor: *Összeroppanás*. Regény. Forum
  5. GION Nándor: *Kétéltűek a barlangban*. Elbeszélések. Forum
  6. BOGDÁNFI Sándor: *A világ díóhéjban*. Humoreszkek. Forum
  7. GÁL László: *Szó a szélben*. Versek. Forum
  8. BÖRCsök Erzsébet: *Eszter*. Regény. Forum
  9. MAJTÉNYI Mihály: *Így is történhetett*. Elbeszélések. Forum
  10. HERCEG János: *Egy meg egy*. Arcképek. Forum
  11. DEÁK Ferenc: *Áfonyák*. Dráma 3 felvonásban. Forum
  12. BORI Imre: *A jugoszláviai magyar irodalom története 1918—1945*. Forum
  13. BRASNYÓ István: *Kinn a szélben*. Elbeszélések. Forum
  14. TOLNAI Ottó—DOMONKOS István: *Valóban, mi lesz velünk*. Versek. Forum
  15. *Hol, ó hol*. Tizenhárom fiatal költő. Versek. Forum
  16. SZIRMAI Károly: *Muzsikáló messzeség*. Válogatott elbeszélések. Forum
  17. KOSSA János: *Magyarul, magyarán*. Tanulmányok, cikkek. Forum
  18. ÁCS Károly: *Menetrend dicsérete*. Versek. Forum
  19. BOSNYÁK István: *Laskói esték*. Esszék, cikkek. Forum
  20. PENAVIN Olga: *Szlavóniai (kórógyi) szótár*. Forum
  22. LÉVAY Endre: *Új lélekindulás*. Életjel Miniaturók
  23. SÁFRÁNY Imre: *Zombékok*. Vallomás Vinkler Imre művészetéről. Életjel Miniaturók
  24. GUELMINO János: *Zenta és környékének növényei I. Virágok*. Zentai Történelmi Levéltár

- 1969.**
1. DOMONKOS István: *A kitémött madár*. Regény. Forum
  2. GION Nándor: *Testvérem, Jobb*. Regény. Forum
  3. BÁNYAI János: *Surlódás*. Regény. Forum
  4. TOLNAI Ottó: *Rovarház*. Regény. Forum
  5. MAJOR Nándor: *Hullámok*. Regény. Forum
  6. SZELI István: *Utak egymás felé*. Tanulmányok. Forum
  7. BRASNYÓ István: *Arnyék és fű*. Versek. Forum
  8. BOGDÁNFI Sándor: *Ember a holdban*. Humoreszkek. Forum
  9. *Álmok szirtjén*. Rádiódramák. Forum — Rádió Novi Sad
  10. GOBBY FEHÉR Gyula: *A verseny végén*. Regény. Forum
  11. BOGDÁNFI Sándor: *Egy merénylő vallomása*. Regény. Forum
  12. KOPECZKY László: *A ház*. Regény. Forum
  13. DEÁK Ferenc: *Métely*. Regény. Forum
  14. VÉGEL László: *A szenvedélyek tanfolyama*. Regény. Forum
  15. KONCZ István: *Átértékelés*. Versek. Forum
  16. LADIK Katalin: *Ballada az ezüstbicikliről*. Versek. Forum
  17. BORI Imre: *A Magyar irodalmi avantgarde I. A szecessziótól a dadáig*. Tanulmány. Forum
  18. TOLNAI Ottó: *Agyonvert csipke*. Versek. Forum
  19. VÉGEL László: *Szitkozódunk, de szemüinkből könnyek hullanak*. Elbeszélések. Forum
  20. SULHÓF József: *A nagy mutatvány*. Ifjúsági regény. Forum
  21. DEÁK Ferenc: *Bagoly és csizma*. Mesék és történetek. Forum
  22. *Éva naplója*. Gyermekhangjátékok. Forum — Rádió Novi Sad
  23. LATÁK István: *Májusi szellőben*. Gyermekversek. Forum

24. BORI Imre: *Irodalmunk kiskönyve*. Antológia. Forum
  25. DÉSI Ábel: *Kortársaim*. Versciklus. Életjel Miniaturörök
  26. KOLOZSI Tibor: *Örtüz fényénél*. Szabadkai folyóiratok és könyvek. Életjel Miniaturörök
  27. BALÁZS G. Árpád: *Bolyongó paletta*. Önéletrajz. Életjel Miniaturörök
  28. DÉR Zoltán: *As árny zarándoka*. Csáth Géza emléke. Életjel Miniaturörök
  29. LÉVAI Endre: *Féldalom után*. Monodrámá. Életjel Miniaturörök
  30. DOBOS János: *Kommunista szervezkedés Zentán 1918–1929*. Zentai Történelmi Levéltár
  31. Ing. RÁCZ Vince: *Mezőgazdaság II*. Klimatológiai vizsgálatok Zentán. Zentai Történelmi Levéltár
  32. TOLMÁCSY Géza: *Pénzügyi élet I*. Bankok és részvénytársaságok 1876-tól 1944-ig. Zentai Történelmi Levéltár
  33. DOBOS János: *Zentai kommunisták 1919–1944*. Zentai Füzetek
- 1970.**
1. VARGA Zoltán: *Életveszély*. Regény. Forum
  2. LÉVAY Endre: *Malomkövek*. Elbeszélések. Forum
  3. BRASNYÓ István: *Üres királyok*. Miniaturörök. Forum
  4. HERCEG János: *Kiáltás a ködből*. Versek. Forum
  5. BÖNDÖR Pál: *Eső lesz*. Versek. Forum
  6. PODOLSZKI József: *Gyanú*. Elbeszélések. Forum
  7. FEHÉR Ferenc: *Hazavezérlő csillagok*. Napló. Forum
  8. HOLTÍ Mária: *Farkasok és galambok*. Elbeszélések. Forum
  9. THURZÓ Lajos: *Lélekkel magasba szállni*. Válogatott versek. Forum
  10. BOGDÁNFI Sándor: *Sírodalmunk könyve*. Paródiák. Forum
  11. JUNG Károly: *Leng*. Versek. Forum
  12. BÜRÁNY Nándor: *Csöd*. Regény. Forum
  13. UTASI Mária: *Hajnali ravatal*. Versek. Forum
  14. FÜLÖP Gábor: *Négydimenziós ablak*. Versek. Forum
  15. TÓTH Ferenc: *Halál a sírban*. Versek. Forum
  16. BORI Imre: *A magyar irodalmi avantgarde II*. A szürrealizmus ideje. Tanulmány. Forum
  17. PETKOVICS Kálmán: *Reggel ötkor sütyül a vicinális*. Riportok. Forum
  18. GEROLD László: *Rólunk is vallanak*. Adalékok az értelmiség szociográfiai-szociológiai vizsgálatához. Forum
  19. GULYÁS József: *Vörös fagyöngy*. Versek. Forum
  20. GÁL László: *Tenyerünkön a Hold*. Versek. Forum
  21. SZIRMAI Károly: *Falak, puszta falak*. Elbeszélések. Forum
  22. PODOLSZKI József: *Hinta*. Versek. Forum
  23. NÉMETH István: *Vadalma*. Ifjúsági regény. Forum
  24. DEÁK Ferenc: *Zsivány*. Ifjúsági regény. Forum
  25. GION Nándor: *Engem nem úgy hívnak*. Ifjúsági Regény. Forum
  26. DOMONKOS István: *Via Italia*. Ifjúsági regény. Forum
  27. FOMHÉK Kálmán: *Összjáték*. Ifjúsági regény. Forum
  28. DÉR Zoltán: *Fecskelány*. Dokumentum-regény. Forum
  29. TOLNAI Ottó: *Ördögfej*. Ifjúsági regény. Forum
  30. MAURITS Ferenc: *Piros Frankenstein*. Album. Forum
  31. ÁCS József–SZELI István: *Tóth József*. Monográfia. Forum
  32. SZIRMAI Károly: *Önkeresés*. Önéletrajz. Verbászi Művelődési Otthon
  33. BURKUS Valéria: *Ibolya*. Ferenczi Ibi rivaldafényben. Életjel Miniaturörök
  34. GAJDOS Tibor: *Csillagos homlokú*. Hangya András életútja. Életjel Miniaturörök
  35. GARAI Béla: *A kulisszák világában*. Önéletrajz. Életjel Miniaturörök

36. BARANYI Károly: *Ikarosz szárnyán*. Önéletrajz. Életjel Miniatűrök
37. *Első műhely*. Kosztolányi Dezső önképzőköri évei. Életjel Miniatűrök
38. PETKOVICS Kálmán: *Tizennyolc nyárfa*. Dokumentum-riport. Életjel Miniatűrök
39. Ing. RÁCZ Vince: *Mezőgazdaság III*. Pedológiai vizsgálatok Zentán. Zentai Történelmi Levéltár
40. TOLMÁCSY Géza: *Pénzügyi élet II*. A tőkésvilág kereskedelmi megánvállalkozóinak, szövetkezeteinek és részvénytársaságainak cégjegyzéke 1876-tól a második világháború befejezéséig. Zentai Történelmi Levéltár
41. MOLCZER Mátyás: *Érted szólok*. Versek. Osvit
42. GARAI Zoltán: *Múltak és távolatok*. Versek. Osvit
43. *Az Új symposion 50 számának bibliográfiája*. (Összeállította Thomka Beáta) Symposion Füzetek
44. BÖNDÖR Pál—FÜLÖP Gábor—KISJOVÁK Ferenc—TOLNAI Ottó. 1969. *Versek*. Symposion Füzetek
45. BOSNYÁK István: *Teatrum mundi à la Visszarionovics Sztálin*. Symposion Füzetek
46. GEROLD László: *Színház és kritika*. Tanulmányok, kritikák. Symposion Füzetek
47. LUKÁCS György: *Szolzsenyicin*. Tanulmány. Symposion Füzetek

REZIME

MAĐARSKA KNJIŽEVNOST I IZDAVAČKA DELATNOST U JUGOSLAVIJI 1945 – 1970

Autor u svom članku istražuje uslovljenost i međusobnu povezanost između izdavačke delatnosti i književnog stvaralaštva mađarske narodnosti u Jugoslaviji u svetlu bibliografije originalnih dela, objavljenih na ovom jeziku od oslobođenja do 1970-e godine. Posle konstatacije da se u odnosu na polumilionsku etničku grupu Mađara u Jugoslaviji ne može zamisliti ekonomski opravdana, odnosno poslovno rentabilna izdavačka delatnost, dolazi se do zaključka da od oslobođenja do danas ova delatnost beleži uspone i krize u zavisnosti od brige i materijalne pomoći društva toj kulturnoj delatnosti.

Međutim, s obzirom na prirodu umetničkog stvaralaštva, poboljšanje materijalnih slova izdavačke delatnosti ne donosi odmah i neposredno pozitivne rezultate na polju književnog stvaralaštva — ni u kvantitativnom, a kamoli u kvalitativnom pogledu. Za to je potrebna kontinuirana i perspektivna izdavačka delatnost, koja s jedne strane podstiče već afirmisane autore, a još više priprema teren za nastup novih generacija autora, ukazujući im na mogućnosti i perspektivu ovog poziva.

SUMMARY

HUNGARIAN LITERATURE AND PUBLISHING ACTIVITY IN YUGOSLAVIA, 1945 – 1970

In his article the author explores the conditionality and correlation between the publishing activities and literary creativeness of the Hungarian national minority in Yugoslavia in the aspect of bibliographies of original works published in Hungarian from 1945 till 1970. After his statement that in respect to an ethnic group of half a million of Hungarians in Yugoslavia a financial justified publishing policy is unthinkable, he comes to the conclusion that this activity registers rises and crises since World War II — depending on the care for and financial support to this cultural activity by the Yugoslav society.

However, with regard to the nature of literary creativeness the improvement of material conditions for publishing activities does not yield at once and directly positive results in the field of literary creativeness — neither in a quantitative, let alone in a qualitative respect. That is, why a continuous and perspective publishing policy is needed, which on the one hand incites already well-known authors and on the other prepares the way for coming generations of writers, showing them the possibilities and perspectives of this vocation.